

6

TÖTEK

R 2

ORSZÁGOS
KÖNYV-
TÁR

Országos bemutató

ÖRKÉNY ISTVÁN

TÓTÉK

(FAMILIA TÓT)

Tragikomédia 2 részben

Tót	BARTOS EDE
Tótné	ERDŐS IRMA
Ágika	TOSZÓ ILONA
Az őrnagy	LOHINSZKY LORÁND érdemes művész
A postás	TARR LÁSZLÓ MAGYARI GERGELY
Gizi Gézáné	DUKÁSZ ANNA érdemes művész
Tomaji plébános	LŐRINCZI ILONA TAMÁS FERENC
Cipriani professzor	KOVÁCS GYÖRGY a nép művésze
Az inas	BÁCS FERENC VARGA JÓZSEF
A lajt tulajdonosa	TÓTH TAMÁS
A segédje	BEDŐ FERENC
Lőrincke, szomszéd	NAGY JÓZSEF
Az elegáns őrnagy	NEMES LEVENTE

Rendezte :

Kovács György, a nép művésze

Díszlettervező: **KEMÉNY ÁRPÁD**

ÖRKÉNY ISTVÁN

Tóték

Trágikomédia 2 részben

Tót	BARTOS EDE
Tótné	ERDŐS IRMA
Ágika	TOSZÓ ILONA
Az őrnagy	LOHINSZKY LORÁND érdemes művész
A postás	TARR LÁSZLÓ
Gizi Gézáné	DUKÁSZ ANNA érdemes művész LÓRINCZI ILONA
Tomaji plébánós	TAMÁS FERENC
Cipriani professzor	KOVÁCS GYÖRGY a nép művésze BÁCS FERENC
Az inas	VARGA JÓZSEF
A lajt tulajdonosa	TÓTH TAMÁS
A segédje	BEDÓ FERENC
Lórincke, szomszéd	NAGY JÓZSEF
Az elegáns őrnagy	NEMES LEVENTE

Rendezte :

Kovács György, a nép művésze

Díszlettervező: KEMÉNY ÁRPÁD

Segédrendező : NEMES LEVENTE

Ügyelő : KELLÁN SÁNDOR

Súgó : LUKÁCSI ISTVÁN

1968 III.

Teatrul de stat Tg.-Mureş

Marosvásárhelyi Állami Színház

— magyar tagozat —

Országos bemutató

ÖRKÉNY ISTVÁN

TÓTÉK

Trágikomédia 2 részben

Rendezte:

Kovács György

a nép művésze

A marosvásárhelyi Állami Színház magyar tagozatának bemutatói:

— 1967/68-as évad —

HORIA LOVINESCU: **PETRU RAREȘ**
történelmi dráma 2 részben

A. P. CSEHOV: **PLATONOV SZERELMEI**
színmű 3 felvonásban

Előkészületben:

FAZEKAS MIHÁLY — MÓRICZ ZSIGMOND:
LUDAS MATYI
komédia 2 részben

MÉHES GYÖRGY: **MI, FÉRFIAK**
vígjáték 3 felvonásban

OSZK Ielt.
Színház tört.
V. 240/1168 P

Ha jól meggondolom, ez az első színdarabom.

Ezt azért kellett jól meggondolnom, mert egyszer már írtam egyet, de azt nem mutatták be.

No már most: milyen színdarab az, amit nem mutatnak be? Lehet, hogy rossz. De lehet jó, sőt nagyon jó, sőt remekmű. Mégis, amíg el nem játsszák, nem színdarab. A színdarab úgy lesz azzá, ami, hogy színre kerül. Ettől valahogy beteljesül, átlényegül, megneemesül. Jobb lesz, mint a papíron volt.

Ezt magamon tapasztaltam ki, miközben a „Tótékat” írtam.

Én ugyanis, szívem szerint, mindig csak prózát írnék. És amikor elkészült a darab, nem is tetszett valami különösen. Még bosszankodtam is: miért kellett erre időt pocsékolnom? Hogy visszaadják? Vagy, ha vissza nem adják, hogy elrontsák? Vagy, ha elrontani nem fogják, hogy kifütyüljék?

Megint egyszer nem voltam okos, mondtam magamnak. De csak addig mondtam, míg meg nem láttam színpadon a darabomat. Milyen varázslók ezek — a színészek és a rendező? És milyen varázslat ez — a színészek, a rendező és a közönség együtt? A halakuló moraj a nézőtéren, a szétnyíló függöny susogása, a díszlet, és aztán az első szó, mely elhangzik a fényezőrók keresztútjében, és elmond valamit, amit én írtam ugyan, de most mégis másként hangzik, többnek, jobbnak, igazabbnak? És ami szomorú volt, most mitől szomorúbb? És ami mulatságos, most mitől nevetetőbb? És mi az, ami föllebegteti és egyszerre sokszínűvé és sok értelművé teszi, ami a papíron csak mondat volt, szó és betű?

Egy színi előadás úgy készül, ahogy a piramisokat rakták, ahogy a gótikus székesegyházakat építették: sok ember áldozatos munkájával. A közös emberi munka, úgy látszik, nem összeadással, hanem hatványozással mérhető.

Erre gondolok most, amikor a „Tótékat” színre kerül Marosvásárhelyen, Románia Szocialista Köztársaságban. Boldogan teszem le Kovács György kezébe a kéziratomat, hálával gondolok a szereplő művészekre és a nézőközönségre, arra a teljes együttesre, mely színdarabbá avatja színdarabomat. Életében az embernek nincs nagyobb kívánnivalója, mint az az óra, amikor egy lehetőség valósággá válik.

Orkény István

Familia Tót

Acțiunea piesei se desfășoară în timpul celui de-al doilea război mondial, în Ungaria, într-un sat izolat de munte din ținutul Mátra. E un loc liniștit, cu un peisaj odihnitor. Consecințele și tragediile celui de-al doilea război mondial ajung aici doar ca un ecou îndepărtat, prin scrisorile ce se primesc de pe front. Poștașul, asemeni unei „perfecte agenții de știri” ordonează corespondența satului după propriile sale sentimente: celor față de care simpatia sa este totală nu le aduce decât veștile bune, celelalte întâmplări ale vieții le „uită”.

În partea întâia a piesei, familia Tót primește o scrisoare de pe front, din partea fiului lor, prin care acesta îi vestește că a reușit să-l convingă pe comandantul său, Maiorul, să-și petreacă concediul de odihnă la ei, în satul lor. E o mare agitație în familia Tót. Pregătirile sînt febrile și totul e gata pentru primirea Maiorului. Intreaga familie se străduiește ca odată Maiorul sosit, acesta să se simtă bine, întrucît în concepția lor de el depinde soarta fiului de pe front.

Sosește Maiorul.

Omul e un înfrînt, un obosit, cu nervii distruși, gata la cel mai neînsemnat zgomot să ridice revolverul. Treptat se odihnește, își găsește cadența, dar totodată, prin modul său de a fi, transformă în infern liniștita viață a familiei Tót. Aceștia părăsesc treptat întregul arsenal de obișnuințe ce-i caracterizează, pînă la pierderea personalității, în fond a vieții lor, pentru că în confruntările ce le au cu Maiorul principalul îl constituie viața fiului lor de pe front, iar acest ofițer reprezintă o garanție pentru aceea viață. Membrii familiei Tót n-au aflat încă de moartea fiului lor și astfel ei nu sesizează inutilitatea completă și nemotivată a umilințelor la care se supun. Lajos Tót e singurul care încearcă să-și salveze edificiul spart al personalității, al calităților sale de om, dar pînă la urmă, în confruntările directe amintite, ele îi apar inutile, iar zbaterea sa zadarnică, ceea ce-l face să le părăsească treptat.

Dictatura terorii, instituită de Maior, se împlinește cu fiecare clipă. Prin atitudinea lipsită de umanitate, de înțelegere omenească a acestuia, care nu suportă nici odihna, nici rațiunea, familia devine

robotul terorii. Lajos Tót va schița zadarnic gesturi de sustragere: nu există scăpare, trebuie să te supui, trebuie să confecționezi cutii de carton, să te umilești, să nu gîndești, zi și noapte fără-nctare. Dar odată și desăvîrșirea răului își află obștescul sfîrșit: concediul Maiorului se termină și acesta pleacă. În sfîrșit, familia Tót e din nou singură. De acum din nou vor putea dejuna dimineața, vor putea cina seara, își vor putea aprinde țigara, se vor putea întinde în voie, Lajos Tót poate deveni din nou el, întreg și liber. Viața a reintrat în normal, vechiul mod de trai poate fi reluat.

Dar Maiorul se reîntoarce pe neașteptate.

Și din nou trebuie să renunțe la țigări, la banalele plăceri ale existenței, trebuie să renunțe la ceea ce constituia pînă acum viața lor, pentru că trebuie să înceapă din nou să confecționeze cutii de carton... Dar Lajos Tót nu mai acceptă reinstaurarea terorii pe care o înfruchipează prezența Maiorului și astfel, fără încercări verbale iluzorii, el îl va ucide, distrugînd odată cu acesta morbul infernului cuibărit în pașnica sa familie, în pașnica sa viață.

Piesa lui Örkény István, valoros scriitor din R. P. U., este o tragicomedie modernă a existenței omenești, privită din latura sa grotescă. Mesajul fundamental al scriitorului nu este numai antifascist și umanist, el constituie în același timp o critică socială a asupririi din totdeauna, a supunerii, a lașității. În dezbaterea ce o propune, scriitorul își manifestă îngrijorarea pentru soarta omului, pentru condiția sa.

Piesa ce o prezentăm azi publicului a cunoscut și cunoaște o apreciere unanimă pe diferite scene ale lumii. Astfel, ea a fost cumpărată de editura pariziană „Márton-plais” pentru a fi difuzată în limbile franceză, germană, spaniolă și engleză, precum și de agenția suedeză „Arlecchino Forlag” pentru limbile suedeză, norvegienă, daneză și islandeză. A fost jucată în Cehoslovacia și Polonia, e în pregătire în Jugoslavia.

A szerző — önmagáról:

Ötven is elmúltam, de még mindig kísérletező életkoromat élem. Tudom, hogy ez nem egészséges állapot. Más ember úgy csinálja, hogy fiatalon körüljárja a maga parcelláját a világból, és megkeresi a hozzáillő formát, a stílusát. Ettől kezdve ily módon ír jót, rosszat, remeket, ki, mikor, hogy. Úgy mondjuk: magára talált. Hogy én miért nem találtam magamra, arról sejtelmem sincs. Talán csak nem akartam.

Pedig én is tudom, hogy minden tárgyat legalább százan megírtak már előttem. Mégis, minden jelenség, mihelyt egy új történelmi közegből lép elő, új arcot ölt. A fecske egyformán repül évezredek óta, csak mi nézünk mindig másképpen utána, röpte más képzeteket kelt ma, mint tíz vagy száz évvel ezelőtt.

Ez a kis különbség az elcsépelet témát is újjászüli, olyannyira, hogy „kipróbált” írói eszközökkel hozzá se merek nyúlni. Tegnap esti eszközeim mára elavultak, ami ma jó, holnap már nem lesz az.

Első írásaimat József Attila közölte a Szép Szó-ban. Hihetetlen türelemmel foglalkozott legrosszabb novelláimmal is; máig boldoggá tesz, hogy ő volt az első „szerkesztő”, akivel dolgom akadt. „Ha azt akarod, hogy legyen belőled valami — intett tréfásan —, maradj mindig életközelen!”

Ha csak ez kell az írásághoz, akkor nagyon nagy író lehetek. Élményanyaggal nem bánt fukar: on a sorsom. A fasizmus elől bekóboroltam a félvilágot, kéthetenként más mesterséget folytatva; alighogy hazajöttem, kivitték a frontra. A voronyezsi összeomlás után ötödfél évig voltam hadifogságban, s amikor végre hazatértem, négy könyv kéziratával a katonaládámban, szinte „bánkódtam”, hogy most majd milyen csöndes évek jönnek. Előérzetem nem vált valóra.

Nekem, ami elmúlt, el is némult; csak arról van mondanivalóm, ami még nem hült ki, még beszél.

Nem tudom, kinek ajánljam darabomat. Nőknek? Férfiaknak? Fiataloknak, jó alvóknak vagy éjszaka járkálóknak? Sajnos, nem igaz, hogy az író mindenkinek ír. De akik ezt a kort velem végigélték, azokkal még sokáig közös a jelrendszerem. Hogy a később jövők mennyit értenek majd belőle, nem tudom.

Tót
Bartos Ede

Tótné

Erdős Irma

Ágika
Toszó Ilona

Az őrnagy

Lohinszky Loránd

érdemes művész

A postás

Tarr László

Cipriani professzor

Kovács György

a nép művésze

Cipriani professzor

Bács Ferenc

Az inas

Varga József

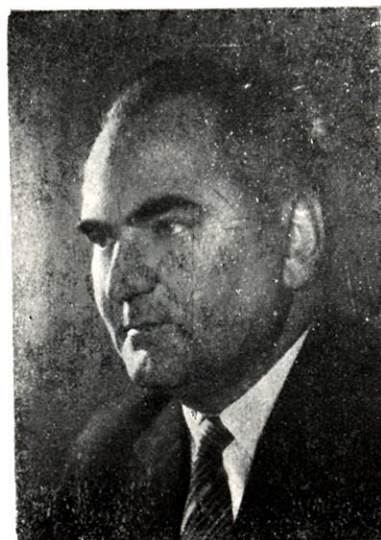

Gizi Gézáné
Dukász Anna

érdemes művész

Gizi Gézáné
Lőrinczi Ilona

Tomaji plébános
Tamás Ferenc

A lajt tulajdonosa
Tóth Tamás

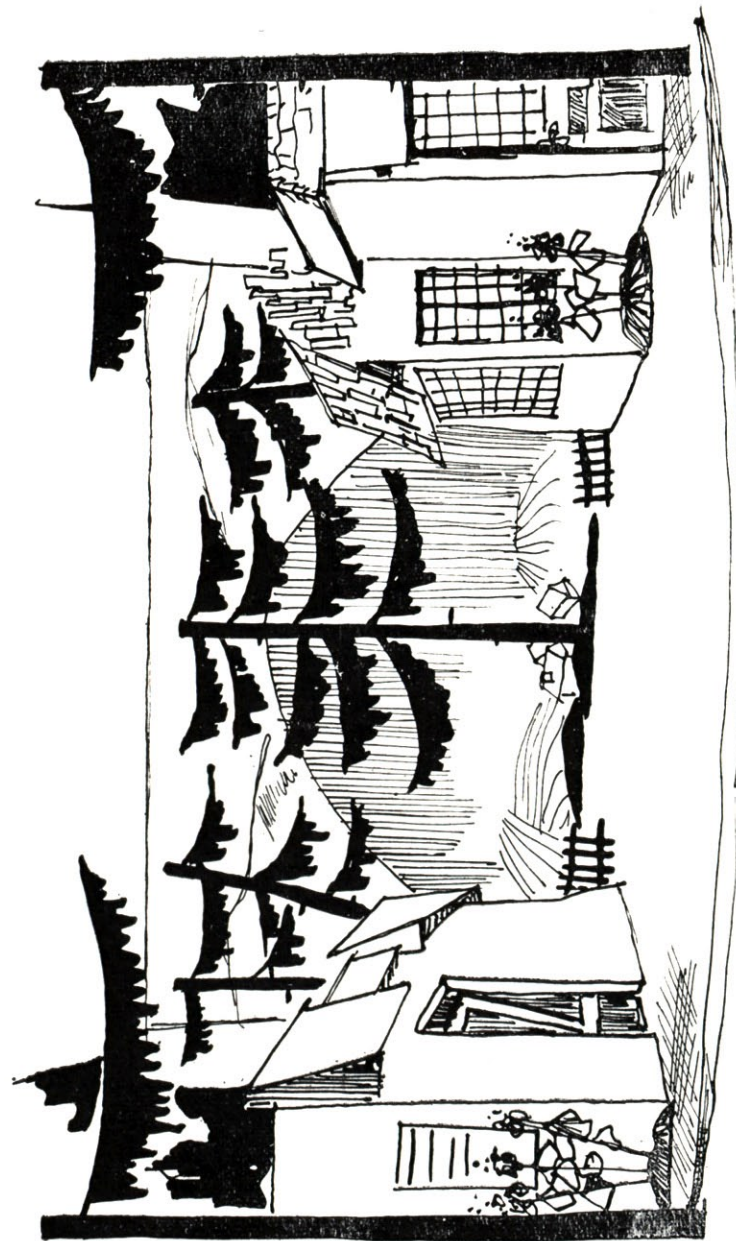
A segédje
Bedő Ferenc

Lőrincke, szomszéd
Nagy József

Elegáns őrnagy
Nemes Levente

Kemény Árpád díszletterve

ÖRKÉNY ISTVÁN „TÓTÉK“
CÍMŰ TRAGIKOMÉDIÁJÁ-
NAK ÖSBEMUTATÓJA A BU-
DAPESTI THÁLIA SZÍNHÁZ-
BAN VOLT. BEMUTATTÁK
ÉS SIKERREL JÁTSSZÁK
VARSÓBAN ÉS PRÁGÁBAN.
MŰSORRA TŰZTÉK JUGOSZ-
LÁVIÁBAN IS. A DARABOT
MEGVETTE A PÁRIZSI MAR-
TON-PLAIS, A FRANCIA,
NÉMET, SPANYOL ÉS AN-
GOL NYELVTERÜLETEK RÉ-
SZÉRE. A SVÉD ARLECCHI-
NO FORLAG ÜGYNÖKSÉG,
SVÉDORSZÁG, NORVÉGIA,
DÁNIA ÉS IZLAND SZÍNHÁ-
ZAI SZÁMÁRA SZEREZTE
MEG AZ ELŐADÁS JOGÁT.

